

Zoek elkaar op en ga samen aan de slag

Theorieën, inspirerende voorbeelden en aandachtspunten over participatie van jongeren met een chronische aandoening in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten

Heidi van Heijningen - Tousain
Jane Sattoe
Mieke Cardol

Kenniscentrum Zorginnovatie
Hogeschool Rotterdam

1 -5-2024

Zoek elkaar op en ga samen aan de slag

Theorieën, inspirerende voorbeelden en aandachtspunten over participatie van jongeren met een chronische aandoening in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten

Auteurs Heidi van Heijningen - Tousain
Dr. Jane Sattoe
Dr. Mieke Cardol

Organisatie Kenniscentrum Zorginnovatie Hogeschool Rotterdam

Dit onderzoek kwam tot stand dankzij subsidie van FNO in het kader van het programma Jongeren INC. Met dank aan Jongerenorganisatie JongPIT en aan Dr. Shirley Oomens, Dr. Lineke van Hal, Karin Thuis, MSc Ilse Menheere (lectoraat Arbeidsdeskundigheid) van HAN University of Applied Sciences (HAN) als projectpartner.

Hogeschool Rotterdam
1 mei 2024

De copyrights van dit verslag berusten bij Hogeschool Rotterdam en de makers.

Deze publicatie valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel- GeenAfgeleideWerken 4.0 Internationaal-licentie.

1	Inhoudsopgave	
2	Samenvatting	2
3	Inleiding	3
3.1	<i>Onderzoeksvraag</i>	3
3.2	<i>Begripsafbakening</i>	3
4	Methode	4
5	Resultaten	5
5.1	<i>Macroniveau; wet- en regelgeving</i>	5
5.1.1	Participatiewetgeving over jongeren met en zonder handicap	5
5.1.2	Wetten gerelateerd aan het hebben van een chronische aandoening	6
5.2	<i>Mesoniveau; wetenschappelijke kennis, rapporten en handreikingen, organisaties</i>	8
5.2.1	Wetenschappelijke kennis	8
5.2.2	Rapporten en handreikingen	10
5.2.3	Organisaties met jongerenparticipatie als aandachtsgebied	13
5.3	<i>Microniveau; inspirerende voorbeelden</i>	15
5.3.1	Inspirerende voorbeelden Vereniging van Nederlandse Gemeenten uitgelicht	15
5.3.2	Inspirerende voorbeelden Stichting Alexander uitgelicht	15
5.3.3	Inspirerende voorbeelden Movisie uitgelicht	16
5.3.4	Inspirerende voorbeelden Nationale Jeugdraad (NJR) uitgelicht	16
5.3.5	Inspirerend voorbeeld +Participatie uitgelicht	17
5.3.6	Inspirerende voorbeelden De Kleine Ambassade uitgelicht	17
5.3.7	Inspirerend voorbeeld ExpEx uitgelicht	17
5.3.8	Inspirerende voorbeelden SER uitgelicht	18
5.3.9	Inspirerend voorbeeld leder(in) uitgelicht	18
5.3.10	Inspirerende voorbeelden in gemeenten uitgelicht	19
6	Aanbevelingen	20
7	Bibliografie	22

Theorieën, goede voorbeelden en aandachtspunten over participatie van jongeren met een chronische aandoening in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten

2 Samenvatting

Met dit literatuuronderzoek hebben we vanuit verschillende kennisbronnen samengebracht welke theorieën, goede voorbeelden en aandachtspunten er zijn over participatie van jongeren met een chronische aandoening in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten. We pretenderen niet volledig te zijn. Dit verslag dient uitsluitend om inzicht in dit onderwerp te vergroten en voor het opdoen van nieuwe ideeën en het inspireren tot een effectieve samenwerking.

De wetgeving is duidelijk: alle mensen, waaronder ook jongeren met een chronische aandoening, moeten binnen overheidsinstanties zoals gemeenten, de kans krijgen om op verschillende niveaus te participeren in beleid en de uitvoering ervan zonder enige vorm van discriminatie. Dit geldt zowel voor onderwerpen die alle jongeren aangaan als onderwerpen gerelateerd aan het hebben van een chronische aandoening. Dit biedt volop kansen aan jongeren met een chronische aandoening en jongerenorganisaties waar zij aan verbonden zijn om in stappen het uitgangspunt 'we willen onze stem laten horen' om te vormen in 'we willen in een gelijkwaardige samenwerking participeren'.

Daarnaast daagt de wetgeving en wetenschappelijk onderzoek gemeenten uit om kritisch te kijken naar hoe inclusief de jongerenparticipatie in hun gemeente is en hierin stappen te zetten. Jongeren met een chronische aandoening hebben een uniek perspectief dat niet mag ontbreken in beleid, projecten en initiatieven.

Jongerenorganisaties, de jongeren die zij vertegenwoordigen en ook gemeenten kunnen geïnspireerd worden door de beschikbare (wetenschappelijke) kennis, rapporten en handreikingen en voorbeelden over dit onderwerp. Om hier daadwerkelijk mee aan de slag te kunnen gaan moeten beide partijen over hun eigen grenzen, mogelijke vooroordelen en vroegere ervaringen heen kijken en in eerste instantie op zoek gaan naar elkaar.

Het verslag wordt afgesloten met concrete aanbevelingen.

3 Inleiding

In het [FNO gesubsidieerde actieonderzoek 'Jong Geleerd'](#), gericht op jongeren met een chronische aandoening, stond jongerenparticipatie centraal. (FNO Zorg voor kansen, 2024) Jongeren met een chronische aandoening willen vanuit hun persoonlijke ervaringen en unieke perspectieven graag participeren in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten. Tegelijkertijd blijkt dat gemeenten niet goed weten hoe jongeren te bereiken en betrekken, al is er ook een tendens gaande dat het belang van participatie steeds meer wordt erkend. Jongeren worden helaas nog vaak gezien als een moeilijk bereikbare doelgroep. (JongPIT, 2024) (Bijma, 2022)

Het gegeven dat er van beide kanten goede bedoelingen zijn, maar dat jongerenparticipatie in de praktijk vaak nog niet goed van de grond komt, in combinatie met het gegeven dat de subgroep jongeren met een chronische aandoening niet altijd in beeld is, heeft geleid tot de onderzoeksvraag van dit literatuuronderzoek. Aan de hand van de uitkomsten worden concrete aanbevelingen gedaan aan jongeren met een chronische aandoening, jongeren-belangenorganisaties en aan gemeenten. Met als doel om elkaar beter te vinden en concrete samenwerkingen aan te gaan.

3.1 Onderzoeksvraag

Welke theorieën, goede voorbeelden en aandachtspunten zijn bekend over participatie van jongeren met een chronische aandoening in beleid, projecten en initiatieven van gemeenten?

3.2 Begripsafbakening

Wat betreft de term 'jongeren' is de leeftijd van 16 t/m 27 jaar aangehouden naar voorbeeld van het [Nederlands Jeugdinstituut](#) dat stelt dat jongeren tussen 16 en 27 jaar de transitie naar volwassenheid doorlopen. Opgroeien naar volwassenheid betekent een ontwikkeling naar meer onafhankelijkheid, autonomie en zelf richting geven aan eigen leven en toekomst en deze transitie is dus een belangrijke periode in het leven. (Nederlands Jeugdinstituut, 2024).

In dit verslag wordt omwille van de leesbaarheid gesproken over 'chronische aandoening' wanneer chronische aandoening en/of beperking wordt bedoeld.

4 Methode

Er werd een verkennende zoekstrategie toegepast op drie niveaus. Hierbij is informatie uit verschillende kennisbronnen samengebracht omdat wetenschappelijk onderzoek als enige kennisbron niet zou volstaan om tot een bevredigend antwoord op de onderzoeksvraag te komen.

Ten eerste is er op macro niveau gekeken welke relevante wet- en regelgeving er bestaat. Waar wordt in de wet verwezen naar participatie en inbreng van jongeren (met een chronische aandoening)? Daarna is er op mesoniveau gekeken naar (wetenschappelijke) kennis, rapporten, handreikingen en organisaties met jongerenparticipatie als (belangrijkste) aandachtsgebied. Tot slot zijn er op microniveau voorbeelden verzameld waar andere jongerenorganisaties en gemeenten door geïnspireerd kunnen raken en hun voordeel mee kunnen doen. De informatie is per niveau gerangschikt van ouder tot meer recent, om de ontwikkelingen en tijdlijn inzichtelijk te hebben.

Er is op het gebied van participatie zowel gekeken naar jongeren met een chronische aandoening als naar jongeren in het algemeen. Uitgangspunt is dat jongeren met een chronische aandoening ook altijd vallen onder de noemer 'jongeren'. Dit sluit aan bij de grondwetwijziging van artikel 1 dat het hebben van een beperking geen reden mag zijn voor ongelijke behandeling. (Overheid Nederland, 2023) Door deze verbreding toe te passen werden de uitkomsten van dit onderzoek completer en meer divers.

5 Resultaten

5.1 Macroniveau; wet- en regelgeving

5.1.1 Participatiewetgeving over jongeren met en zonder handicap

Wet- en regelgeving rondom het thema participatie van jongeren met een chronische aandoening binnen overheidsinstanties geeft een belangrijk kader weer. De onderstaande wetten zijn dan ook van belang.

VN verdrag inzake de rechten van het kind (tot 18 jaar)

In het [VN verdrag inzake de rechten van het kind \(tot 18 jaar\) uit 1989](#) en in Nederland van kracht sinds 18 november 2002 staat in Artikel 12.1 dat het kind in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid. Artikel 12.2 borduurt hier op voort door te stellen dat het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht. (Verenigde Naties, 2002)

VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

[Het VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#) is in 2006 opgesteld en is in 2016 door Nederland geratificeerd, al is er in Nederland nog geen klachtenregeling van kracht, in tegenstelling tot bijvoorbeeld België. Het VN verdrag laat zien dat inspraak en participatie van jongeren met een handicap bij gemeenten geen keuze is maar een plicht waar gemeenten aan horen te voldoen en voorwaarden voor moeten scheppen.

In aanvulling op het eerder genoemde 'VN verdrag inzake de rechten van het kind' wordt in artikel 29b van het 'VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' beschreven dat actief een omgeving dient te worden gecreëerd waarin personen met een handicap effectief en ten volle kunnen participeren in de uitoefening van openbare functies, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen en hun participatie in publieke aangelegenheden aan te moedigen, waaronder:

- i. de participatie in non-gouvernementele organisaties en verenigingen die zich bezighouden met het openbare en politieke leven in het land en in de activiteiten en het bestuur van politieke partijen;
- ii. het oprichten en zich aansluiten bij organisaties van personen met een handicap die personen met een handicap vertegenwoordigen op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

In artikel 7.3 staat daarnaast dat de Staten die Partij zijn waarborgen dat kinderen met een handicap het recht hebben vrijelijk blijk te geven van hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij op voet van gelijkheid met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen en waarbij zij bij hun handicap en leeftijd passende ondersteuning krijgen om dat recht te realiseren. (Verenigde Naties, 2016)

Naleving VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in Nederland

In 2020 is er een [jaarlijkse rapportage over de naleving van het VN-verdrag handicap in Nederland](#) verschenen. Dit keer stond het thema beleidsparticipatie (het betrekken van mensen met een beperking bij het maken van beleid en regelgeving) centraal. In deze rapportage werden een drietal belangrijke aanbevelingen gedaan (College voor de Rechten van de mens, 2020):

1. De overheid moet alle informatie over wetten en beleid toegankelijk maken. Alle informatie moet gemakkelijk te begrijpen zijn.
2. Geven mensen met een beperking of organisaties die meedenken over wetten en beleid hier geld voor uit? Dan moet de overheid zorgen dat zij niet alles zelf hoeven te betalen.
3. Diversiteit is belangrijk. Er moeten mensen met verschillende beperkingen en situaties meedenken over wetten en beleid. Iedereen heeft namelijk eigen ervaringen, kennis en behoeften. Daarnaast moet er ook verschil zijn in geslacht en leeftijden.

Wijziging in de grondwet

In 2023 heeft een belangrijke grondwetswijziging plaatsgevonden op het gebied van discriminatie dat ook van invloed zal zijn op de manier waarop er naar jongerenparticipatie gekeken zal gaan worden. [Artikel 1](#) is aangepast naar de tekst: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. (Overheid Nederland, 2023)

Bij wet is hiermee vastgelegd dat het hebben van een handicap geen reden mag zijn voor discriminatie. Er is door aanpassing van deze wet een signaal afgegeven dat jongeren met een chronische aandoening in eerste instantie 'reguliere jongeren' zijn met als verschil dat zij andere uitdagingen in het dagelijks leven hebben.

Te vaak worden jongeren met een chronische aandoening als een aparte groep geprofileerd, soms ook door jongeren(organisaties) zelf. Terwijl het vanzelfsprekend zou moeten zijn dat jongeren met een chronische aandoening deel uitmaken van bestaande en nieuw op te richten inspraakorganen. Het vervolg van dit verslag zal zich dan ook richten op jongerenparticipatie in de breedte.

5.1.2 Wetten gerelateerd aan het hebben van een chronische aandoening

Jongeren met een chronische aandoening hebben ten opzichte van jongeren zonder aandoeningen ook te maken met wetten die gerelateerd zijn aan het hebben van een chronische aandoening. (Nederlands Jeugdinstituut, 2024) Deze zullen hieronder worden toegelicht.

Jeugdwet

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor (de organisatie van) jeugdhulp. Dat is vastgelegd in de [Jeugdwet](#). Jeugdhulp kan bestaan uit veel verschillende vormen van ondersteuning aan kinderen en jongeren tot 18 jaar en hun gezin. In de Jeugdwet staat jeugdhulp als volgt samengevat:

- Ondersteuning van jongeren en ouders wanneer er sprake is van psychische problemen of stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jongere, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptie-gerelateerde problemen.
- Ondersteuning van jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking. Daarmee kan de zelfredzaamheid van deze kinderen en jongeren worden vergroot.

- Voor jongeren tot 18 jaar vallen psychosociale hulpverlening en geestelijke gezondheidszorg (ggz-hulp) onder de Jeugdwet. Voor iedereen van 18 jaar en ouder wordt geestelijke gezondheidszorg gefinancierd vanuit de Zorgverzekeringswet.

Daarnaast is in de nieuwe Jeugdwet, die van kracht werd in 2015, verankerd dat jongeren zelf actief betrokken horen te worden bij het jeugdbeleid. (Overheid Nederland, 2024)

[Kinderombudsman Margrite Kalverboer en tien landelijke jongerenorganisaties benadrukken in een gezamenlijke brief](#) aan (nieuwe) gemeenteraadsleden: Betrek kinderen en jongeren bij de plannen en de uitvoering van beleid in gemeenten. En zorg dat zij binnen de gemeente een vast aanspreekpunt hebben voor al hun hulpvragen. (Kalverboer, 2018)

Participatiewet

[De Participatiewet](#) is een regeling voor werk en inkomen voor iedereen die kan werken. Deze wet ondersteunt mensen bij het vinden van werk en het krijgen van een inkomen. Vanaf 18 jaar kunnen jongeren op basis van de Participatiewet aanspraak maken op ondersteuning, inkomensaanvulling, bijzondere bijstand en algemene bijstand. Voor jongeren van 18, 19 en 20 jaar die zelf niet in hun onderhoud kunnen voorzien en van wie de ouders hun onderhoudsplicht niet kunnen waarmaken is er een bijstandsuitkering. De Participatiewet regelt ook dat deze jongeren ondersteuning krijgen bij het vinden van werk. (Overheid Nederland, 2024)

Wet maatschappelijke ondersteuning

[De Wet maatschappelijke ondersteuning \(Wmo\)](#) is een wet die gemeenten verplicht om mensen van alle leeftijden thuis te ondersteunen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. De Wmo bevat onder andere begeleiding, dagbesteding, opvang, huishoudelijk hulp en een persoonsgebonden budget. (Overheid Nederland, 2024)

Wet langdurige zorg

De [Wet langdurige zorg \(Wlz\)](#) is van toepassing op mensen met een beperking die levenslang toegewezen zijn op zorg. Deze groep mensen is aangewezen op permanent toezicht of op 24-uurszorg in de nabijheid. De Wlz is van toepassing op mensen van alle leeftijden. (Overheid Nederland, 2024)

Soms lijken meerdere wetten van toepassing te zijn op de situatie van een jongere. In dat geval is het belangrijk om te bepalen welke wet 'voorliggend' is: welke wet geldt in deze situatie? Vaak is dat niet de Jeugdwet. Zo gaan de Wet langdurige zorg, de Wmo 2015, de onderwijswetten en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen voor op de Jeugdwet. Dit geldt ook voor de Zorgverzekeringswet, maar alleen als er een recht op zorg is op grond van de basisverzekering. In dat geval hoeft de gemeente geen voorziening te treffen vanuit de Jeugdwet. (Rijksoverheid, 2024)

5.2 Mesoniveau; wetenschappelijke kennis, rapporten en handreikingen, organisaties

5.2.1 Wetenschappelijke kennis

De uitdagingen om effectieve jongerenparticipatie in gemeentebelief vorm te geven is ook in de afgelopen jaren een thema geweest in wetenschappelijk onderzoek. Hierbij een paar sprekende voorbeelden vanuit een divers perspectief.

De invloed van houding, vaardigheden en behoeften van beleidsmakers ten opzichte van jongeren en jongerenparticipatie bij beleidsvorming.

[Weidema \(2016\)](#) heeft onderzocht in hoeverre de attitudes en vaardigheden van beleidsmakers van invloed zijn op de mate van jongerenparticipatie in de gemeente waarin de beleidsmaker werkzaam is en welke behoeften en ondersteuning zij hebben. In het onderzoek hebben 133 beleidsmakers uit verschillende gemeenten in Nederland een vragenlijst ingevuld met zowel open vragen als stellingen. De resultaten lieten zien dat jongeren zowel op nationaal als op lokaal niveau te weinig worden betrokken bij het proces van beleidsvorming. Beleidsmakers met positievere attitudes tegenover jongerenparticipatie bezitten meer vaardigheden met betrekking tot jongerenparticipatie en gaan vaker in gesprek met jongeren. Concrete aanbevelingen hebben betrekking op: meer samenwerken met partijen die kennis hebben van jongerenparticipatie, continuïteit waarborgen, meer kennis over de meerwaarde van jongerenparticipatie, stilstaan bij attitudes van beleidsmakers over jongeren en jongerenparticipatie, kennis verhogen in een training over jongeren en meerwaarde van jongerenparticipatie, in gesprek gaan met jongeren en zorgen dat er een groter draagvlak binnen de gemeente komt voor jongerenparticipatie. (Weidema, 2016)

Ervaren impact van jongeren met een chronische aandoening na participatie in een jongerenpanel.

[Van Schelven et al. \(2019\)](#) hebben onderzocht wat de persoonlijke impact is op jongeren met een chronische aandoening die participeerden in één of meerdere jongerenpanels. Deze jongerenpanels waren gekoppeld aan onderzoeks- en implementatieprojecten om de sociale positie van jongeren met een chronische aandoening te bevorderen op het gebied van zorg, school, werk, sport en weerbaarheid. In zes focusgroepen waar tussen de vier en elf jongeren aan deelnamen werden de ervaringen uitgewisseld over het participeren in de jongerenpanels. De jongeren bleken enthousiast over hun deelname aan een structureel jongerenpanel en de positieve impact die zij ervoeren. Een jongerenpanel met een structureel karakter stelt hen in staat om impact binnen projecten in de loop van de tijd te vergroten. (Schelven, Boeije, Inhulsen, Sattoe, & Rademerkers, 2019)

Geleerde lessen en praktische tips over de participatie van jongeren met een chronische aandoening in deelprojecten van een groot FNO programma.

Het vergroten van impact door een structureel samen te werken met jongeren en niet op eenmalige basis, wordt ook bevestigd in het promotieonderzoek van [Van Schelven et al. \(2020\)](#). Hierbij is gekeken naar de geleerde lessen van het [FNO programma Zorg én perspectief](#) (FNO Zorg voor kansen, 2015) waarin jongeren met een chronische aandoening hebben geparticipeerd in diverse deelprojecten. Zowel de betrokken jongeren als de project teams zijn hiervoor geïnterviewd. Dit onderzoek heeft aangetoond dat zinvolle Patiënt en Publiek betrokkenheid inspanning, tijd en middelen van beide vereist. Het is belangrijk om voortdurend de rollen en verantwoordelijkheden te bespreken en of deze nog voldoen aan ieders behoeften en wensen. (Schelven, Meulen, Kroeze, Ketelaar, & Boeije, 2020)

Patiënt- en publieksbetrokkenheid van jongeren met een chronische aandoening bij projecten in de gezondheidszorg en sociale zorg.

[Van Schelven et al. \(2020\)](#) heeft onderzoek verricht naar patiënt en publieksbetrokkenheid van jongeren met een chronische aandoening in projecten in de gezondheidszorg en sociale zorgverlening. Hiervoor is een review uitgevoerd waarin uiteindelijk 23 artikelen uit 4993 werden geïnccludeerd. Dit onderzoek is een eerste verkenning die gedaan is naar de impact hiervan op deze jongeren. Echter, meer onderzoek wordt aanbevolen zodat we uiteindelijk kunnen leren over effectieve manieren van samenwerken. (Schelven, Boeije, Mariën, & Rademakers, 2020)

Betekenisvolle impact van patiënt en publieksbetrokkenheid volgens jongeren met een chronische aandoening en onderzoekers.

In een evaluatiestudie door [Van Schelven et al. \(2022\)](#) is vanuit het perspectief van jongeren met een chronische aandoening en vanuit het perspectief van onderzoekers gekeken naar betekenisvolle impact. Hiervoor is de Q-methodologie gebruikt waarin deelnemers stellingen rangschikten. Er is gekeken naar overeenkomsten tussen de groepen. De resultaten laten zien dat binnen samenwerkingsrelaties rekening gehouden moet worden met verschillende perspectieven die er kunnen zijn wat betreft betekenisvolle impact. De studie benadrukt ook het gezamenlijk vooraf bepalen van indicatoren voor zinvolle impact in PPI. (Schelven, Boeije, & Rademakers, 2022)

Pleidooi voor een nieuw concept van participatie: van gezamenlijke besluitvorming naar handelen en doen.

Naast weten wat jongeren belangrijk vinden houdt [Dedding et al.\(2022\)](#) in het artikel 'Building an alternative conceptualization of participation: from shared decision-making to acting and work' een pleidooi over de noodzaak dat er een alternatieve conceptualisering van participatie nodig is om inzicht te bieden aan (aankomende) wetenschappers, beleidsmakers en burgers en hen voor te bereiden op het werk dat gedaan moet worden om echte participatiepraktijken te ontwikkelen die zorgen voor een positieve verandering. Dedding et al. stelt dat er andere manieren voor communicatie gevonden moeten worden die verder gaan dan de professionele en technische taal die nu vaak de norm is om wetenschap, beleid en praktijk samen te brengen in een echt samenwerkingsproject. Zij zijn van mening dat een focus op handelen en samen werken en doen, in plaats van de vroegere focus op participatieladders voor besluitvorming, zou kunnen helpen om enkele van de huidige obstakels voor het ontwerpen van echte samenwerkingsprocessen te overwinnen. Door met mensen met verschillende achtergronden samen te werken leert men elkaar kennen en wordt vertrouwen opgebouwd, wordt geleerd wat mensen waarderen en waarom en wat mensen nodig hebben om competenties te laten zien en te ontwikkelen. Dit kan voor individuele mensen verschillen. Tijdens dit proces worden ze ook geconfronteerd met hun eigen vooroordelen. Dit alles om problemen uit het echte leven aan te pakken. (Dedding, Groot, Slager, & Abma, 2022)

5.2.2 Rapporten en handreikingen

Naast wetenschappelijke artikelen zijn ook verschillende rapporten en handreikingen verschenen die inzicht willen verschaffen over - of een positieve bijdrage willen leveren aan succesvolle jongerenparticipatie binnen gemeenten. Net als in de wetenschappelijke literatuur gaan deze documenten ook ervan uit dat jongeren door veel gemeentes in Nederland minder worden bereikt.

5.2.2.1 Rapporten

Burgerparticipatie in de lokale politiek; Een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het gebied van burgerparticipatie.

Uit het rapport 'Burgerparticipatie in de lokale politiek; Een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het gebied van burgerparticipatie' van [Peeters in opdracht van ProDemos \(2012\)](#) kwam al naar voren dat het bereiken van jongeren lastig bleek. In een online enquête onder alle 416 Nederlandse gemeenten, zeven Amsterdamse stadsdelen en 14 Rotterdamse deelgemeenten is nagegaan wat destijds de stand van zaken was op het terrein van burgerparticipatie. Uit de enquête bleek onder andere dat er een daling te zien was in het aantal gemeenten met een Jongerenraad terwijl overige adviesraden zoals Seniorenraden of culturele adviesraden min of meer gelijk waren gebleven. (Peeters, 2012)

De staat van jeugdparticipatie in Nederland 2016.

[Mak et al. \(2016\)](#) hebben de staat van de jeugdparticipatie in Nederland onderzocht vanuit het Verwey Jonker instituut naar aanleiding van het in werking treden van de nieuwe jeugdwet in 2015. Voor dit onderzoek is met experts gesproken. Daarnaast ondervroegen ze via een enquête 122 gemeenten. Het blijkt dat anno 2016 gemeenten meer aan jeugdparticipatie doen. Ze lijken zich te beseffen dat beleid maken niet meer zonder burgers kan. Er bestaan veel initiatieven en er is veel kennis over dit onderwerp. Door jeugdparticipatie op de landelijke agenda te zetten en te zorgen voor betere samenwerking, afstemming en communicatie tussen gemeenten kunnen grote stappen gezet worden om jeugdparticipatie een structurele en duurzame plek te geven in het gemeentelijk beleid. Met de resultaten van dit onderzoek wil het ministerie gemeenten die nog niet actief bezig zijn met jeugdparticipatie aansporen daar werk van te maken. (Mak, Gilseng, & Wróblewska, 2016)

Hoe motiveren we de jeugd? Een onderzoek naar jongerenparticipatie in de gemeente Capelle aan den IJssel.

[Jolijn de Win \(2019\)](#) heeft, in opdracht van de gemeente Capelle aan den IJssel, in aanloop op de omgevingswet die ten tijde van dit rapport in 2021 in werking zou treden, onderzoek verricht genaamd 'Hoe motiveren we de jeugd'. Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen hoe een moeilijker bereikbare groep, jongeren van 12-18 jaar, beter bereikt kan worden en hoe de gemeente kan bijdragen aan het motiveren van jongeren en het wegnemen van obstakels. Met behulp van deskresearch in de vorm van documentanalyse, kwalitatief onderzoek (interviews met leden van de Capelse jeugdraad, met werknemers binnen de gemeente en met deskundigen op het gebied van jongerenparticipatie van buiten de gemeente) en kwantitatief onderzoek onder jongeren van 12 t/m 18 jaar is informatie verzameld. De resultaten laten zien welke factoren het wel of niet participeren

van jongeren beïnvloeden. Concrete aanbevelingen die worden gedaan zijn: participatiemogelijkheden inzichtelijk te maken, de gemeente in te richten op jongerenparticipatie, het maatschappelijk middenveld en andere jongeren betrekken en tot slot zorgdragen voor terugkoppeling. Met een structureel plan voor terugkoppeling wordt voor jongeren duidelijk dat wat ze doen belangrijk is en zin heeft. (Win, 2019)

Wat verwachten jongeren van de democratie? En begrijpen jongeren en bestuurders elkaar?

Effectief samenwerken heeft ook te maken met weten wat de ander belangrijk vindt. [P. Kanne \(2021\)](#) heeft namens I&O Research onderzocht waar jongeren zich anno 2021 druk over maken en waar bestuurders denken dat jongeren zich druk over maken. 3.446 jongeren en 3.681 bestuurders hebben met het invullen van een vragenlijst meegedaan aan het onderzoek. Opvallend resultaat in relatie tot participatie is dat 26% van de jongeren zich druk maakt over democratie, inspraak en meebeslissen en dat 83% van de bestuurders denkt dat zij zich hier druk over maken. Daarnaast is onderzocht op welke manier jongeren het liefst meedoen in de democratie. Zowel jongeren als bestuurders konden meerdere antwoorden aanvinken. 18% van de jongeren geeft aan mee te willen doen in de vorm van groepsgesprekken. 47% van de bestuurders denkt dat jongeren d.m.v. groepsgesprekken mee willen doen aan de democratie. Ter vergelijking: 65% van de jongeren gaf aan mee te willen doen aan verkiezingen. Tot slot werd nagegaan hoe bestuurders jongeren beter konden begrijpen. Een groot verschil in uitkomsten had betrekking op het onderdeel 'jongeren vragen wat belangrijk voor ze is. 44% van de jongeren gaf aan dit een belangrijk onderdeel te vinden in tegenstelling tot 12% van de bestuurders. (I&O Research, 2021)

Bondgenoten in de democratie – Jongeren en bestuurders bouwen samen

In 2021 is het rapport 'Bondgenoten in de democratie – Jongeren en bestuurders bouwen samen' van [Number 5 Foundation](#). Op grote schaal is onder 3446 jongeren tussen 12 en 24 jaar en 3681 bestuurders op centraal en decentraal niveau onderzocht waarom samenwerking tussen jongeren en bestuurders maar niet écht van de grond komt, waardoor bestaande initiatieven minder effectief zijn. De gedeelde frustraties en kansen zijn ingedeeld in de volgende vijf 'clusters': oprechte interesse, duidelijke verwachtingen, diverse perspectieven, de zelfde taal en duurzame gelijkwaardige relatie. (Number 5 Foundation, 2021)

5.2.2.2 Handreikingen

Samen met jeugd en ouders; Duurzame participatie voor effectieve jeugdhulp.

In de handreiking van het [Nederlandse Jeugdinstituut en Movisie](#) op verzoek van het landelijk Kennisnetwerk jeugd en ouders uit 2015 'Samen met jeugd en ouders; Duurzame participatie voor effectieve jeugdhulp: een handreiking voor gemeenten' wordt een duidelijke voorkeur uitgesproken om participatie van cliënten duurzaam te integreren in beleid. Zij stellen dat door in ontwikkelprojecten vanaf de start met cliënten samen te werken, zij daadwerkelijk een bijdrage kunnen leveren en dat het voor effectieve jeugdhulp noodzakelijk is om ouders en jongeren als partner te zien: Zij weten wat er in de jeugdhulp werkt en wat niet. In de handreiking worden ook aanbevelingen voor participatie

gedaan zoals dat beleidsmakers en bestuurders de mensen moeten kennen over wie het gaat en dat zij meer kennis moeten hebben van de doelgroep zodat ze meer inzicht hebben in specifieke behoeften. (Welling, 2015)

Handreiking duurzame jongerenparticipatie

De 'Handreiking duurzame jongerenparticipatie' van [Het Nederlands Jeugdinstituut uit 2021](#) is gebaseerd op de kennis en geleerde lessen van een grote en diverse groep kinderen, jongeren, jongerenorganisaties, besluitvormers, kennisinstituten, wetenschap en maatschappelijke organisaties in heel Nederland. De onderwerpen die in het eerder genoemde rapport 'Bondgenoten in de democratie – Jongeren en bestuurders bouwen samen' clusters genoemd worden komen ook als rode draad in deze handreiking terug. Zo wordt ook opgeroepen tot een structurele dialoog tussen besluitvormers en jongeren en dat een dialoog met jongeren alleen zin heeft als er ruimte is om niet-vrijblijvend te luisteren en samen te beslissen. Het blijkt dat besluitvormers het in de praktijk nog vaak gemakkelijker vinden om over jongeren te praten dan met hen. De kernboodschap uit de handreiking is echter om het procesontwerp samen met jongeren te doen, anders gaat het bij de start al mis met hun motivatie en gevoel van gelijkwaardigheid. (Nederlands Jeugdinstituut, 2021) Hier volgen een aantal inzichten en adviezen uit de handreiking:

- Onderschat als bestuurders nooit de verbondenheid van jongeren met de samenleving. De wereld om jongeren heen komt binnen via smartphones en sociale media, al vanaf jonge leeftijd. De wereld van on- en offline voor hen één wereld en dat heeft ook invloed op de werking van de hersenen. De hersenen van ouderen zijn voor een groot deel 'gewired' in het verleden, waardoor ze op een andere manier naar het heden kijken. Daarom verrijkt de manier waarop kinderen en jongeren de wereld van nu zien het perspectief van beleidsmakers.
- Inspraak organiseren omvat verder:
  - Oprechte nieuwsgierigheid en transparantie van zowel de kant van de bestuurders als van de jongeren. Gelijkwaardigheid betekent dat de gespreksonderwerpen voor alle betrokkenen relevant en duidelijk zijn.
  - Neem de motivatie van jongeren niet voor lief en schep de setting dat ze het echt leuk blijven vinden. Het kost hen ook tijd en energie.
  - Zet je ervoor in om jongereninspraak inclusief te maken. Plaats jongeren niet meteen in hokjes van 'actief' en 'moeilijk bereikbaar'.
  - Sommige jongeren willen cognitief worden uitgedaagd en andere jongeren gaan liever aan het werk om tot concrete oplossingen te komen. Creëer altijd een veilige omgeving die vertrouwen schept en waarin jongeren zichzelf mogen zijn.
  - Vraag de jongeren om hun eigen netwerken te betrekken. Bedenk steeds goed welke doelgroepen je wil spreken en formuleer - liefst samen met hen - passende onderwerpen. Andersom kan natuurlijk ook: eerst bepalen welke hulpvragen de gemeente heeft en dan kijken welke jongeren daarover mee willen denken.
  - De rol van de dialoogleider is bepalend voor het succes van een sessie. Een dialoogleider maakt het mogelijk dat zowel jongeren als besluitvormers zich serieus genomen voelen. Een dialoogleider is niet de expert, maar verbindt door het spreken van een soort 'tussentaal'.

- Leg aan het einde van de dialoogsessie (of meteen erna) de afspraken vast die zijn gemaakt over de vervolgstappen. Wacht niet te lang met het terugkoppelen naar de jongeren na de dialoogsessie.

5.2.3 Organisaties met jongerenparticipatie als aandachtsgebied

Er zijn in Nederland meerdere organisaties met jongerenparticipatie als aandachtsgebied al jaren onverminderd actief: Stichting Alexander, Movisie, de Nationale Jeugdraad (NJR), +Participatie, De Kleine Ambassade, ExpEx en de Sociaal Economische Raad (SER) zijn bekende voorbeelden hiervan. In dit kader noemen wij als eerste de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

De [VNG](#) is de belangenorganisatie en het kennisplatform voor alle Nederlandse gemeenten. Het doel van de VNG is om de krachten van gemeenten te bundelen en gezamenlijk op te treden in het belang van de lokale overheid en haar inwoners en streven een goed functionerende lokale democratie na. Maatschappelijke thema's zoals jongerenparticipatie geeft de VNG een prominente plaats. (Vereniging Nederlandse Gemeenten, zd)

Stichting Alexander

[Stichting Alexander](#) is een landelijke organisatie voor jeugdparticipatie en participatief jeugdonderzoek. Samen met kinderen, jongeren (en hun ouders), professionals en bestuurders realiseren zij zinvolle en duurzame invloed van jeugd in onderzoek, beleid en praktijk. Zij doen kwalitatief onderzoek, participatief onderzoek, begeleiden participatieprocessen bij organisaties en dragen onze kennis uit via trainingen en het coachen van professionals. Stichting Alexander werkt in opdracht van overheden, jeugdhulp- en onderwijsinstellingen en bijvoorbeeld fondsen. Ook ontwikkelen zij eigen initiatieven en werken veel samen met andere organisaties, onderzoeksconsortia en ervaringsdeskundigen. (Stichting Alexander, zd)

Movisie

[Movisie](#) is een landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen zij kennis over wat echt goed werkt en passen die kennis ook toe. Eén van de aandachtsgebieden van Movisie is burgerparticipatie. (Movisie, zd)

Nederlandse Jeugd Raad (NJR)

De [NJR](#) is de koepel van 35 landelijke jongerenorganisaties en daarmee het grootste jongeren netwerk van Nederland. Zij werken aan een wereld waarin alle jongeren zich thuis voelen waarbij het beste uit zichzelf kunnen halen. Door veel met jongeren te spreken weet de NJR wat jongeren belangrijk vinden. (NJR, zd)

+Participatie

[+Participatie](#) maakt zich sterk jongeren structureel te betrekken bij beleidsontwikkelingen. Het is een bureau voor jongerenparticipatie, jongerenonderzoek en creatieve projecten. Zij bieden hun klanten al meer dan 20 jaar kennis, strategie en creatie om jongeren te begrijpen en te bereiken. (+Participatie, zd)

De Kleine Ambassade

[De Kleine Ambassade](#) wil actief burgerschap nu en in de toekomst bewerkstelligen door zich te richten op kinderen en jongeren. Jeugdparticipatie is de specialisatie van De Kleine Ambassade. Met op maat gemaakte projecten helpen zij overheidsinstanties om kinderen en jongeren te betrekken bij onderwerpen die spelen in de buurt, stad of organisatie. Daarnaast laten zij de jeugd ervaren dat het loont om mee te denken en mee te doen en dat zij zelf het verschil kunnen maken. Ze kunnen actief meedenken met gemeenten hoe zij jeugdparticipatie naar een hoger plan kunnen tillen. Bij De Kleine Ambassade zijn vele professionals betrokken met zeer uiteenlopende achtergrond. Daarnaast maken ook kinderen en jongeren actief deel uit van deze instantie. (De Kleine Ambassade, zd)

Experienced Experts (ExpEx)

[ExpEx](#) heeft als doel de jeugdzorg te verbeteren vanuit het perspectief van de jongeren zelf. Zij willen goede ervaringsdeskundige jongeren opleiden en deze zo breed mogelijk inzetten, bijvoorbeeld als ervaringsmaatje, vraagbaak, luisterend oor, adviseur, meedenker, voorlichter, projectontwikkelaar. (ExpEx, zd)

Sociaal-Economische Raad (SER)

De [SER](#) is de belangrijkste adviesraad voor regering en parlement over sociaaleconomische vraagstukken. Ze werken hierbij dan ook samen met de burgers die met deze vraagstukken te maken hebben waaronder jongeren. Juist vanwege de lange doorwerking van beleid is het belangrijk dat jongeren meepraten aan de tafels waar besluiten worden genomen. (SER, zd)

Ieder(in) Netwerk voor mensen met een beperking of chronische aandoening

[Ieder\(in\)](#) zet zich in voor een inclusieve samenleving waarin mensen met een handicap of chronische ziekte alle kansen krijgen om volwaardig mee te doen en niemand wordt uitgesloten. Eén van de speerpunten van Ieder(in) is het VN-verdrag Handicap uitvoeren met ervaringsdeskundigen. Zij pleiten ervoor dat ook gemeenten bij het uitvoeren van het VN-verdrag Handicap ervaringsdeskundigen betrekken. (Ieder(in), zd)

5.3 Microniveau; inspirerende voorbeelden

5.3.1 Inspirerende voorbeelden Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) uitgelicht

Online overzicht van onderzoeken naar jongerenparticipatie

VNG heeft een overzicht op de website geplaatst waar onderzoeken naar jongerenparticipatie gebundeld staan. Dit overzicht is ontwikkeld als onderdeel van het [Project Democratie en Jongeren](#). Nieuwe publicaties over dit onderwerp kunnen worden toegevoegd. (VNG, zd)

#MijnStemTelt project

In 2021 is samen met zes gemeenten gekeken hoe jongeren beter kunnen worden betrokken binnen het [#MijnStemTelt](#) project. (VNG, zd) Gemeenten kunnen het [manifest#MijnStemTelt](#) ondertekenen waarbij jongeren gemeenten oproepen om niet 'over maar met hen te praten' onder het mom van: meepraten, meewerken, meebeslissen en mogelijk maken. (Manifest#MijnStemTelt, 2022)

Overzicht voorbeelden van betrekken van jongeren bij de lokale democratie

Op de website staan [voorbeelden](#) van de manier waarop jongeren bij de lokale democratie betrokken kunnen worden, ter inspiratie voor anderen. Hieronder een selectie van deze voorbeelden: (VNG, zd)

- De Friese organisatie Tienskip betreft jongeren bij de democratie via projecten en evenementen waar jaarlijks 3500 jongeren aan deelnemen.
- Jongeren hebben samen met de gemeente Eindhoven het FOMO Festival georganiseerd met als doel om samen op zoek te gaan naar datgene wat zij nodig hebben om op eigen benen te gaan staan en hoe zijn hun plek in de samenleving kunnen vinden.
- In Midden-Drenthe wordt het jeugdbeleid zoveel mogelijk met jongeren en partners vormgegeven. Zo zijn op basis- en middelbare scholen gesprekken gevoerd met kinderen/jongeren aan de hand van een 'ik-zit-lekker-in-mijn-vel score.

5.3.2 Inspirerende voorbeelden Stichting Alexander uitgelicht

25 vuistregels voor jeugdparticipatie

Ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan in 2018 zijn de [25 vuistregels voor jeugdparticipatie](#) opgesteld en uitgewerkt in een (online) boekje. (Stichting Alexander, 2019)

Toolkit inclusieve jongerenparticipatie

Stichting Alexander heeft een [toolkit](#) ontwikkeld in opdracht van het European Year of Youth (in Nederland uitgevoerd door NJR en het Nationaal Agentschap Erasmus+ jeugd en European Solidarity Corps). Deze toolkit is voor alle mensen die in projecten werken met jongeren en bevat handvatten om met jongeren en organisaties in gesprek te gaan over inclusie, diversiteit, gelijkwaardigheid en participatie. (Stichting Alexander, 2023)

5.3.3 Inspirerende voorbeelden Movisie uitgelicht

Participatielezing

Movisie organiseert jaarlijks de [Participatielezing](#). In 2023 gaf Femke Kaulingfreks, hoogleraar op de Wibautleerstoel aan de Universiteit van Amsterdam, de lezing met jongerenparticipatie als centrale thema. Ze betoogt dat veel jongeren geen behoefte hebben aan meer participatie van het soort waaraan we nu gewend zijn, waarbij volwassenen de spelregels bepalen en jongeren op hun voorwaarden mee mogen doen zoals nu het geval is bij veel jongerenraden. Jongeren hebben behoefte aan ruimte om de samenleving écht mee vorm te geven. Dat vraagt dat je als professional uit je rol van expert stapt die voorschrijft hoe het moet, dat je experimenteeruimte creëert. Dat vergt moed, want je weet niet waar het op uit gaat draaien. Door eigen grenzen op te zoeken leren jongeren zichzelf kennen en denken na over hun positie in de samenleving. Een pedagoog moet dat proces begeleiden, kritische vragen stellen en jongeren een spiegel voor houden. Zodat ze zelf ook kritisch gaan denken. (Movisie, 2023)

Keuzewijzer E-Tools 2.0 voor gemeenten

In 2020 is de [Keuzewijzer E-Tools 2.0 voor gemeenten](#) ontwikkeld die 18 tools bevat om inwoners online te betrekken, passend bij een specifieke situatie. De keuzewijzer sluit hiermee aan bij de moderne samenleving. Voorbeelden waarbij de E-Tools kunnen worden ingezet zijn het aanreiken van ideeën door bewoners, het organiseren van een stemming, discussies voeren en de agenda van de gemeenteraad laten bepalen. In de keuzewijzer worden de E-Tools aangevuld met voorbeelden uit het hele land. (Bruijn & Cadat, 2020)

5.3.4 Inspirerende voorbeelden Nationale Jeugdraad (NJR) uitgelicht

Stappenplan met handvatten voor effectief bevragen van jongeren

De NJR heeft samen met JOGG (gezonde jeugd gezonde toekomst) een [stappenplan](#) ontwikkeld dat handvatten biedt om aan de slag te gaan met het effectief bevragen van jongeren zodat je ook daadwerkelijk iets met de input kan om samen aan de slag te gaan met jongeren. In het stappenplan worden vier fases belicht namelijk: de oriëntatiefase, de voorbereidingsfase, de uitvoeringsfase en de afrondingsfase. Elke fase omvat een aantal concrete stappen. (Nationale Jeugdraad en JOGG, 2021)

Expertisebureau jeugdparticipatie

[Het expertisebureau jeugdparticipatie](#) van de NJR is binnen de NJR de expert in jongerenparticipatie. Zij nemen een maatschappelijk vraagstuk als uitgangspunt en maken jongeren medeproducent van de oplossing. Ze helpen organisaties en overheden jongeren te bereiken begrijpen, betrekken en te bewegen. Het Expertisebureau is één van de speerpunten van de NJR. De NJR wil iets betekenen voor de wereld en nodigt alle jongeren van Nederland uit om zich aan te sluiten onder het mom 'Leven is lef tonen. Laten we het doen'. (Voor overheden & scholen, zd)

Goede voorbeelden van jongerenparticipatie bij gemeenten

De NJR heeft een overzicht van een aantal [goede voorbeelden van jongerenparticipatie](#) bij gemeenten op hun website geplaatst. (Nederlands Jeugdinstituut, zd)

5.3.5 Inspirerend voorbeeld +Participatie uitgelicht

Het Denkn netwerk

+participatie biedt een alternatief aan voor jongerenraden in de vorm van Het denkn netwerk. [Het Denkn netwerk](#) is een digitale Jongerenraad waarbij gemeenten regelmatig in contact kunnen komen met op z'n minst 100 jongeren uit de gemeente en uit alle lagen van de bevolking. De jongeren vertellen via vragenlijstjes (Quests) en gerichte Chats onder begeleiding van een chatleider wat zij vinden dat er beter kan in hun gemeente en hoe zij dat concreet voor zich zien. (Het Denkn netwerk, zd)

5.3.6 Inspirerende voorbeelden De Kleine Ambassade uitgelicht

Vraagbaak en partner voor gemeenten die jongerenparticipatie willen vormgeven

Gemeenten worden nadrukkelijk uitgenodigd [contact op te nemen](#) met De Kleine Ambassade voor meer informatie en om van gedachten te wisselen over wat er allemaal mogelijk is op het gebied van kinder- en jongerenparticipatie. De Kleine Ambassade heeft ruime ervaring in het opzetten van passende projecten om deze participatie daadwerkelijk vorm te geven. (De Kleine Ambassade, zd)

I've Got the #Power

Een succesvol project dat De Kleine Ambassade samen met de gemeente Schiedam heeft gedaan is genaamd ['I've Got the #Power'](#) waarbij zij hebben laten zien hoe de gemeente invulling kan geven aan jongerenparticipatie. Uit dit project zijn een Jongerenraad, een jongerenmonitor en een coachingstraject voort gekomen. (De Kleine Ambassade, zd)

5.3.7 Inspirerend voorbeeld ExpEx uitgelicht

Jongeren als ervaringsdeskundige

[Experienced Experts](#) zijn getrainde jongeren die zelf ervaring hebben in de jeugdhulp en zetten zich in als maatje van jongeren en/of adviseur van instellingen en overheden. (ExpEx, zd)

5.3.8 Inspirerende voorbeelden SER uitgelicht

Publicatie ‘meepraten aan de beleidstafels’

Deze [publicatie](#) geeft bestuurders inzicht in de problematiek van huidige jongeren (Bijma, 2022):

- Jongeren hebben het moeilijk in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt.
- De ongelijkheid onder jongeren en de mentale problemen nemen toe.
- Jongeren willen meepraten over beleid, omdat zij nog decennialang de gevolgen daarvan merken.
- Voor een betere plek aan de overlegtafels kunnen jongerenprofessionals een brugfunctie vervullen.

Het SER Jongerenplatform

In 2015 is het [SER Jongerenplatform](#) opgericht. Dit is inmiddels uitgegroeid tot een serieuze gesprekspartner, waarin meer dan tien jongerenorganisaties zijn vertegenwoordigd. (SER, zd)

5.3.9 Inspirerend voorbeeld leder(in) uitgelicht

Themawebsite Niets Over Ons Zonder Ons

Over het inzetten van ervaringsdeskundigheid bij de uitvoering van het VN-verdrag Handicap is een [themawebsite](#) ontwikkeld door leder(in) met de partners van de Alliantie voor Implementatie van het VN-verdrag Handicap. (Ieder(in), zd)

5.3.10 Inspirerende voorbeelden in gemeenten uitgelicht

Gemeenten met een Jongerenraad

Er zijn in Nederland veel gemeenten met een [Jongerenraad](#). Een compleet overzicht hiervan bestaat niet. Wanneer een gemeente samenwerkt met een Jongerenraad staat dit op de website van de gemeente zelf. (Nji, zd)

Wensenmuur Nissewaard

Een creatief voorbeeld waarbij aandacht werd gevraagd voor de behoeften van jongeren was de [wensenmuur](#) in Nissewaard. Op deze wensenmuur kan iedereen een wens voor de jeugd in Nissewaard schrijven, met als doel aandacht te vragen voor wat speelt onder de jeugd in de gemeente. (Groot Nissewaard, 2023)

Jongeren-top Dordrecht

In juni 2022 organiseerde gemeente Dordrecht de [Jongeren-top](#), een bijeenkomst waar jongeren uit heel Nederland tussen 16 en 25 jaar met elkaar in gesprek zijn gegaan over 4 thema's: vrijheid, veiligheid, klimaat en wonen. Met behulp van gespreksleiders van het Nederlands Debat Instituut praatten jongeren met elkaar maar hebben ze ook nagedacht over oplossingen voor de toekomst. (Dordrecht, 2022)

Platform 'Newz Goes Around'

'Newz Goes Around' was een [jongerenpersbureau](#) in Goes dat zich tot 2015 bezig hield met nieuws dat jongeren aansprak en ook door jongeren werd gemaakt met behulp van eigen filmpjes, foto's, het interviewen van mensen en schrijven van artikelen. Dit initiatief werd actief ondersteund door de gemeente Goes. Doormiddel van dit platform ontstond er een vaste plaats waar jongeren zaken onder de aandacht konden brengen aan een groter publiek. (NewsGoesAround, 2015)

Transformeren van de jeugdhulp in 16 Zuid-Limburgse gemeenten 2023 -2028

In dit project gaan [16 Zuid-Limburgse gemeenten](#) samen invulling geven aan het transformeren van de jeugdhulp. Het is een vijfjarig traject waarbij participatie een speerpunt is. Hierbij is het de bedoeling dat cliënten (ouders, kinderen en jongeren) actief gaan meedenken in de vorm van zelf ideeën, voorstellen en prioriteiten aandragen. Interessant is om het proces te volgen of het daadwerkelijk lukt om structureel jongeren te laten participeren. (Jeugdhulp Zuid-Limburg, 2024)

6 Aanbevelingen

Volg de grondwet en het VN verdrag

- Jongeren met een chronische aandoening worden nog vaak als ‘uitzonderlijke jongeren’ gezien terwijl zij in eerste instantie ‘reguliere’ jongeren zijn, maar dan met unieke (ervarings)kennis en een uniek verhaal.
- Voor de grondwetswijziging zaten jongeren met een chronische aandoening in een andere, vaak ondergeschikte, positie. De emancipatieslag naar een meer gelijkwaardige samenwerking kost tijd, inzet en volharding van beide kanten.

Zoek jongeren actief op; wie spreken er al mee en wie mis je?

- Denk vanuit diversiteit. Ga actief op zoek naar de jongeren die je mist zodat de jongeren waarmee je samenwerkt over de hele linie met elkaar zoveel mogelijk een afspiegeling van de maatschappij vormen. Jongeren zelf kunnen daar over meedenken.
- Overleg met jongeren die meepraten welke voorwaarden voor hen belangrijk zijn om hun rol goed uit te kunnen voeren.
- Jongerenorganisaties die jongeren met een chronische aandoening vertegenwoordigen zoals JongPIT weten wat deze jongeren bezighoudt en hebben een brede achterban. Overleg ook eens met hen.

Neem jongeren vanaf de start van een samenwerking serieus

- Neem jongeren waar je mee samenwerkt vanaf het eerste contact serieus, wees nieuwsgierig en zie hen als een gelijkwaardige partner.
- Zorg ervoor dat gespreksonderwerpen voor alle betrokkenen relevant en duidelijk zijn en bepaal deze gezamenlijk. Breng hier ook gezamenlijk focus en prioriteit in aan.
- Bepaal vooraf hoe je zorgt voor een goed welkom voor de jongeren, creëer een veilige omgeving die vertrouwen schept en waarin jongeren zichzelf kunnen zijn.
- Maak gezamenlijk een structureel plan voor terugkoppeling zodat het voor jongeren duidelijk is dat wat ze doen belangrijk is en zin heeft.

Gun het de tijd

- Betekenisvolle en effectieve jongerenparticipatie heeft tijd nodig om te groeien.
- Structurele samenwerking met jongeren (duurzaam geïntegreerd in beleid) heeft meer impact dan dat zij éénmalig worden betrokken.

Denk over levensdomeinen heen

- Onderwerpen waar jongeren over mee willen praten staan niet op zichzelf. Het gaat over het leven in zijn algemeenheid en gaat over domeinen zoals zorg, onderwijs, toegankelijkheid en wonen heen.

Verdiep je in de belevingswereld van jongeren

- De manier waarop kinderen en jongeren de wereld via smartphones en sociale media al van jongs af aan binnen krijgen, verrijkt het perspectief van beleidsmakers.

Sluit als jongere aan bij bestaande initiatieven

- Aansluiten bij bestaande initiatieven van jongerenparticipatie werkt. Hierbij kun je starten bij waar het al goed loopt, bij je eigen verhaal en indien gewenst in je eigen gemeente. Wanneer je dit niet eerder hebt gedaan kunnen inspiratie en tips worden opgehaald bij jongeren die zijn aangesloten bij bijvoorbeeld jongerenorganisatie JongPIT.
- Niet wachten op gevraagd worden en zelf actie ondernemen als je graag wilt meepraten met thema's bij gemeenten.

Verbinding moet van twee kanten komen

- Betekenisvolle jongerenparticipatie valt of staat bij de motivatie om jongeren te willen begrijpen, te leren kennen en om bij hun belevingswereld aan te sluiten.
- Om verbinding te krijgen is het van belang om tot een gezamenlijke taal te komen met jongeren. Nu is vaak professionele taal nog de norm.
- Neem altijd als uitgangspunt dat je elkaar als beleidsmaker en jongere 'in het midden zal ontmoeten'. Mocht het spreken van een verschillende taal een groot struikelblok blijven dan kan een onafhankelijke dialoogleider met affiniteit met beide partijen worden betrokken om te helpen hieruit te komen.
- Door met mensen met verschillende achtergronden samen te werken leer je elkaar kennen en wordt vertrouwen opgebouwd, wordt geleerd wat anderen waarderen en wat iedereen nodig heeft om competenties te laten zien en te ontwikkelen. Zo kun je elkaar versterken.
- Spreek geregeld met elkaar over rollen, activiteiten, prioriteiten en verantwoordelijkheden en of deze nog voldoen aan ieders behoeften en wensen.

Leer van anderen; doe je voordeel met de inspirerende voorbeelden uit het verslag

7 Bibliografie

- Bijma, B. (2022, april 26). Jongerenparticipatie: hoe krijgen zij een volwaardige stem aan de beleidstafels? Opgeroepen op maart 4, 2024, van SER: <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/jongerenparticipatie>
- Bruijn, D. d., & Cadat, M. (2020). Keuzewijzer E-tools 2.0. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Movisie: <https://www.movisie.nl/publicatie/keuzewijzer-e-tools>
- College voor de Rechten van de mens. (2020). Participatie van mensen met een beperking bij de totstandkoming van wetgeving en beleid. Utrecht. Opgeroepen op februari 15, 2024 <https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/5fc877581e0fec037359c660>
- De Kleine Ambassade: <https://www.dekleineambassade.nl/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024
- De Kleine Ambassade. (zd). Betrek de bewoners van de toekomst nú. Opgeroepen op maart 4, 2024, van De kleine ambassade: <https://www.dekleineambassade.nl/betrek-de-bewoners-van-de-toekomst-nu/>
- De Kleine Ambassade. (zd). I've got the power. Opgeroepen op maart 4, 2024, van De Kleine Ambassade: <https://www.dekleineambassade.nl/projecten/ive-got-the-power/>
- Dedding, C., Groot, B., Slager, M., & Abma, T. (2022, februari 14). Building an alternative conceptualization of participation: from shared decision-making to acting and work. Educational Action Research, pp. 868-880. doi:10.1080/09650792.2022.2035788
- Dordrecht. (2022, juni 18). Jongerentop 2022. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Dordrecht.net: <https://www.dordrecht.net/index.php/agenda/43256/jongerentop-2022-16-25-jaar>
- ExpEx: <https://www.expex.nl/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024
- FNO Zorg voor kansen. (2015). Zorg én Perspectief. Opgeroepen op maart 4, 2024, van FNO Zorg voor kansen: <https://www.fnozorgvoorkansen.nl/afgeronde-programmas-fno/zorg-en-perspectief/>
- FNO Zorg voor kansen. (2024). Opgeroepen op februari 13, 2024, van FNO Zorg voor kansen: <https://www.fnozorgvoorkansen.nl/>
- FNO Zorg voor kansen. (2024). Jong geleerd. Opgeroepen op februari 13, 2024, van FNO Jong geleerd Zorg voor kansen: <https://www.fnozorgvoorkansen.nl/activiteiten/jong-geleerd/>
- Groot Nissewaard. (2023, oktober 12). JongerenPanel Nissewaard onthult wensmuur. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Groot Nissewaard: <https://www.grootnissewaard.nl/nieuws/algemeen/185544/jongerenpanel-nissewaard-onhult-wensmuur>
- Het Denknetaar. (zd). Het Denknetaar: Uw alternatief voor de jongerenraad! Opgeroepen op maart 4, 2024, van Denknetaar: <https://denknetaar.nl/>
- I&O Research. (2021). Wat verwachten jongeren van de democratie? En begrijpen jongeren en bestuurders elkaar? Amsterdam: I&O Research. Opgehaald van <https://206.wpcdnnode.com/ioresearch.nl/wp-content/uploads/2021/02/rapport-jongeren-en-democratie.pdf>
- Ieder(in): <https://iederin.nl/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024

Ieder(in). (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024, van Niet Over Ons Zonder Ons:
<https://nietsoveronzonderons.nl/>

Jeugdhulp Zuid-Limburg. (2024). Participatietraject. Opgeroepen op maart 4, 2024, van jeugdhulpzuidlimburg.nl: <https://www.jeugdhulpzuidlimburg.nl/participatietraject-0>

JongPIT. (2024). JongPIT maakt het verschil. Opgeroepen op februari 13, 2024, van JongPIT perspectief.inclusie.talent: <https://jongpit.nl/>

Kalverboer, M. (2018, april 5). Oproep aan nieuwe gemeenteraadsleden. Opgeroepen op februari 15, 2024, van Kinderombudsman: <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/oproep-aan-nieuwe-gemeenteraadsleden>

Mak, J., Gilseng, R., & Wróblewska, A. (2016). De Staat van jeugdparticipatie in Nederland 2016. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, Opdrachtgever Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Opgehaald van <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/staat-jeugdparticipatie-nederland-2016.pdf>

Manifest#MijnStemTelt. (2022, maart 3). Opgeroepen op maart 4, 2024, van <https://lokale-democratie.nl/news/view/dae3cc65-bb75-40e5-bdd8-0c175c8562ce/teken-het-manifest-mijnstemtelt>

Movisie: [https://www.movisie.nl/\(zd\)](https://www.movisie.nl/(zd)). Opgeroepen op maart 4, 2024

Movisie. (2023). Femke Kaulingfreks: Beschouw jongeren als expert. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Movisie: <https://www.movisie.nl/artikel/femke-kaulingfreks-beschouw-jongeren-expert>

Nationale Jeugdraad en JOGG. (2021). In 11 stappen jongeren op een effectieve manier laten meedenken. Nationale Jeugdraad en JOGG. Opgehaald van https://njr-production.s3.amazonaws.com/media/documents/NJRxJOGG_def.pdf

Nederlands Jeugdinstituut. (2021). Handreiking Jongerenparticipatie. Utrecht. Opgehaald van <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/NJi-Handreiking-duurzame-jongerenparticipatie.pdf>

Nederlands Jeugdinstituut. (zd). Jeugdparticipatie: Jongerenraden bij gemeenten. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/jeugdparticipatie/jongerenraden-bij-gemeenten>

Nederlands Jeugdinstituut. (2024). Van jeugd naar volwassenheid. Opgeroepen op februari 2024, 2024, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/van-jeugd-naar-volwassenheid>

Nederlands Jeugdinstituut. (2024). Welke wetten en regels zijn belangrijk? Opgeroepen op februari 15, 2024, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/van-jeugd-naar-volwassenheid/welke-wetten-en-regels-zijn-belangrijk#jeugdwet>

Nederlands Jeugdinstituut. (zd). Voorbeelden van jongerenparticipatie bij gemeenten. Opgeroepen op maart 4, 2024, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/jeugdparticipatie/voorbeelden-van-jongerenparticipatie-bij-gemeenten>

NJR: <https://www.njr.nl/nl/over-njr/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024

NewsGoesAround. (2015). Goes. Opgehaald van <https://www.youtube.com/user/NewsGoesAround>

Number 5 Foundation. (2021). Bondgenoten in de democratie: Jongeren en bestuurders bouwen samen. Den Haag: Number 5 foundation in opdracht van de Rijksoverheid. Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-99ee64c5-7fb6-4cff-8de2-ff1b3bb07404/pdf>

Overheid Nederland. (2024, januari 1). Jeugdwet. Opgeroepen op februari 15, 2024, van Overheid.nl Wettenbank: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2024-01-01>

Overheid Nederland. (2024, januari 1). Participatiewet. Opgeroepen op februari 15, 2024, van Overheid.nl Wettenbank: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0015703/2024-01-01>

Overheid Nederland. (2024, januari 1). Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Opgeroepen op februari 15, 2024, van Overheid.nl Wettenbank: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2024-01-01/0>

Peeters, B. (2012). Burgerparticipatie in de lokale politiek; Een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het gebied van burgerparticipatie. Amsterdam: ProDemos. Opgehaald van https://www.publicspaceinfo.nl/media/uploads/files/PRODEMOS_2012_0001.pdf

Plus Participatie: [https://plus-participatie.nl/#!/splash\(zd\)](https://plus-participatie.nl/#!/splash(zd)). Opgeroepen op maart 4, 2024

Programma Jongeren INC. (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024, van [fnozorgvoorkansen.nl](https://www.fnozorgvoorkansen.nl/): <https://www.fnozorgvoorkansen.nl/afgeronde-programmas-fno/jongeren-inc/>

Rijksoverheid. (2024, januari 1). Wet langdurige zorg . Opgeroepen op maart 4, 2024, van wetten.overheid.nl: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035917/2024-01-01>

Schelven, F. v., Boeije, H., & Rademakers, J. (2022, april 25). Evaluating meaningful impact of Patient and Public Involvement: A Q methodology study among researchers and young people with a chronic condition. *Health Expect*, pp. 712-720. doi:10.1111/hex.13418

Schelven, F. v., Boeije, H., Inhulsen, M., Sattoe, J., & Rademerkers, J. (2019, November 15). We know what we are talking about”: experiences of young people with a chronic condition involved in a participatory youth panel and their perceived impact. *Child Care In Practice*, pp. 191-207. doi:10.1080/13575279.2019.1680529

Schelven, F. v., Boeije, H., Mariën, V., & Rademakers, J. (2020, Augustus 23). Patient and Public Involvement of young people with a chronic condition in projects in health and social care: A scoping review. *Health Expect*. *Health Expect*, pp. 789-801. doi:10.1111/hex.13069. Epub 2020 May 5. PMID: 32372423; PMCID: PMC7495073

Schelven, F. v., Meulen, E. v., Kroeze, N., Ketelaar, M., & Boeije, H. (2020, september 30). Patient and public involvement of young people with a chronic condition: lessons learned and practical tips from a large participatory program. *Research Involvement and Engagement*. doi:10.1186/s40900-020-00234-1

SER: <https://www.ser.nl/nl> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024

SER. (zd). SER Jongerenplatform. Opgeroepen op maart 4, 2024, van SER: <https://www.ser.nl/nl/thema/jongeren/SERjongerenplatform>

Stichting Alexander: <https://st-alexander.nl/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024

Stichting Alexander. (2019). Jeugdparticipatie 25. Stichting Alexander. Opgehaald van <https://st-alexander.nl/wp-content/uploads/2020/09/PDF-Vuistregels-1.pdf>

Stichting Alexander. (2023). Toolkit inclusieve jongerenparticipatie. Opgeroepen op april 16, 2024, van Stichting Alexander: <https://st-alexander.nl/wp-content/uploads/2023/11/Toolkit-inclusieve-jongerenparticipatie-Stichting-Alexander.pdf>

Verenigde Naties. (2002, november 18). Verdrag inzake de rechten van het kind, New York, 20-11-1989. Opgeroepen op februari 13, 2024, van Overheid.nl Wettenbank: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18>

Verenigde Naties. (2016). Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, New York, 13-12-2006. Opgeroepen op februari 13, 2024, van Overheid.nl Wettenbank: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten: <https://vng.nl/> (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (zd). Goede voorbeelden. Opgeroepen op maart 4, 2024, van VNG: <https://vng.nl/artikelen/goede-voorbeelden-2>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (zd). Het #MijnStemTelt-project. Opgeroepen op maart 4, 2024, van VNG: <https://vng.nl/artikelen/het-mijnstemtelt-project>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (zd). Project Democratie en Jongeren. Opgeroepen op maart 4, 2024, van VNG: <https://vng.nl/artikelen/project-democratie-en-jongeren>

Voor overheden & scholen. (zd). Opgeroepen op maart 4, 2024, van NJR: <https://www.njr.nl/nl/expertisebureau/>

Weidema, H. (2016). De Attitudes, Vaardigheden en Behoeften van Beleidsmakers ten opzichte van Jongeren en Jongerenparticipatie bij Beleidsvorming. Utrecht: Universiteit Utrecht. <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/23770>

Welling, M. (2015). Met jeugd en ouders: duurzame participatie voor effectieve jeugdhulp: een handreiking voor gemeenten. Nederlands Jeugdinstituut en Movisie. Opgehaald van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Samen-met-jeugd-en-ouders.pdf>

Win, J. d. (2019). Hoe motiveren we de jeugd: Een onderzoek naar jongerenparticipatie in de gemeente Capelle aan den IJssel. Erasmus School of Social and Behavioural Sciences. Rotterdam: Erasmus University . Opgehaald van <https://thesis.eur.nl/pub/51021/>